

16 326

Aanpassing van de wetgeving aan de vierde richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het vennootschapsrecht

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 26 oktober 1983

Met de leden van de fractie van het C.D.A. streef ik naar afkondiging van de wet voor 1 januari 1984. Het doet mij deugd te weten dat ook de fractie van D'66 mij in dit streven steunt.

1. De eerste vraag van de leden van de C.D.A.-fractie evenals de volgende beantwoordend onder het nummer van de vraag, merk ik op dat de begrippen «toereikend» en «weinig angstaanjagend» geen volstreekte tegenstelling vormen. Sancties zijn toereikend, wanneer daarmee kan worden bereikt dat onwilligen worden teruggebracht in het gareel. De Wet op de economische delicten stelt zes maanden hechtenis en een geldboete van de derde categorie in het vooruitzicht. De rechter kan bovendien veroordelen alsnog te verrichten wat was nagelaten, op straffe van zes jaar gevangenisstraf en een boete van de vijfde categorie.

2. Er wordt thans geen actief opsporingsbeleid gevoerd op het gebied van de naleving van de deponeringsplicht, omdat het in de meeste gevallen niet duidelijk is of een niet deponerende rechtspersoon zo groot is dat de plicht tot deponeren er is. Bij het openbaar ministerie zal een vermoeden van niet, onvolledig of te laat naleven van die plicht doorgaans eerst rijzen na aangifte. Voor zover mij bekend worden in dat geval maatregelen getroffen.

3. Vergeleken bij de bestaande toestand vereenvoudigt het wetsontwerp de mogelijkheid om vast te stellen of de deponeringsplicht wordt nageleefd. Iedere naamloze of besloten vennootschap en elke coöperatie moet immers gewoonlijk na zes maanden en acht dagen en uiterlijk dertien maanden na het eind van het boekjaar de jaarstukken deponeren, tenzij uit een ander neergelegd stuk blijkt dat zij is vrijgesteld. Thans hangt de verplichting af van cijfers die niet bekend zijn, zolang niet wordt gepubliceerd. Dit bezwaar valt nu weg: onder de nieuwe wet zal het niet deponeren altijd argwaan wekken bij klanten en leveranciers die erop stuiten. Nu roept het niet deponeren nog de gedachte op aan een kleine rechtspersoon, onder de nieuwe wet evenwel aan een rechtspersoon die het met zijn verplichtingen niet nauw neemt. Dit prikkelt tot naleven van de wet en kan derhalve, anders dan de leden van de C.D.A.-fractie menen, juist de behoefte aan toezicht op de uitvoering verminderen. Het vertrouwen waarnaar deze

leden verwijzen, komt immers niet rechtstreeks voort uit het voorschrift der wet, maar uit de vaststelling dat degene met wie men zaken doet, zich daarnaar gedraagt. Op deze wijze zal de wet ten opzichte van nalatige rechtspersonen aan de verwachtingen kunnen beantwoorden. Dit kan anders liggen bij slapende rechtspersonen, maar die hebben juist het kenmerk dat er, zolang zij slapen, geen belanghebbenden zijn die met het deponeren van de stukken zijn gediend.

Redenen om nu reeds bijzondere maatregelen voor te bereiden, zie ik dus niet. Mocht blijken dat de nieuwe voorschriften slecht worden nageleefd, dan zullen het openbaar ministerie en de rechter gemakkelijk kunnen nagaan welke rechtspersonen hun nederleggingsplicht verzaken, omdat het gegeven of neergelegd is, wordt opgeslagen in het geautomatiseerde bestand van de Kamers van Koophandel en Fabrieken.

De Landelijke Vereniging van Accountants- en Belastingadviesbureaus VLB heeft gesuggereerd kleine publikatieplichtige rechtspersonen te verplichten bepaalde deskundigen bij het opstellen van de jaarrekening te betrekken. Dit voorschrift zou een nieuwe last op het bedrijfsleven leggen zonder dat klemmende redenen daartoe nopen. Eerst zou ik willen afwachten of de nieuwe wet bij kleine rechtspersonen tot bevredigende uitkomsten leidt. Voor zover zij behoefte hebben aan bijstand bij het opstellen van de jaarrekening kunnen zij een accountant, een administratiebureau of een belastingadviseur inschakelen. De indruk bestaat dat kleine rechtspersonen die een bedrijf uitoefenen, dat veelal ook doen; het advies om rechtspersoon te worden is immers veelal van een deskundige afkomstig geweest.

4. De leden van de C.D.A.-fractie verwijzen naar een uitspraak van mij in de Tweede Kamer naar aanleiding van de rede van het kamerlid de heer Van der Burg. Daarin had hij zijn zorg uitgesproken dat artikel 393, zoals thans voorgesteld, niet meer zou aansluiten op de wijzigingen in de accountantswetten ter uitvoering van het rapport van de werkgroep-Maeijer. Die werkgroep heeft voorgesteld bij de wet tijdelijk een groep certificerende accountants-administratieconsulenten in het leven te roepen. In het voorontwerp van de wijzigingswet wordt thans voorgesteld om dat voorstel aldus uit te werken dat de leden van die groep meteen al register-accountant zullen zijn. In dit voorstel zal artikel 393, dat de register-accountant al noemt, op dit punt geen wijziging behoeven om volledig te blijven aansluiten op de gewijzigde accountantswetten.

Er wordt naar gestreefd het voorstel tot wijziging van de accountantswetten aan de ministerraad voor te leggen zodra de opmerkingen van de beroepsorganisaties daarover zijn gewogen en zo nodig verwerkt.

De opmerking van de leden van de fractie van de P.v.d.A. over detaillering getuigt van een beduchtheid voor regelzucht die mij verheugt. Of de opmerking in dit geval gegrond is, betwijfel ik echter. De bedoeling van in onderhandelingen overeengekomen, niet toegelichte teksten van richtlijnen is immers moeilijk te achterhalen. Voor herwaardering schrijft het wetsontwerp geen bijzondere procedure voor; de herwaarderingsreserve en de behandeling daarvan worden in de richtlijn niet minder gedetailleerd geregeld dan in het ontwerp.

Juist de detaillering waartoe de richtlijn verplicht, riep de behoefte op de regeling met behulp van verwijzingen beter hanteerbaar te maken. Verwijzingen vice versa zijn tot het uiterste beperkt.

Artikelen 362 lid 7, 391 lid 1, 394, leden 1 en 4, en 396 lid 7

De leden van de fractie van de P.v.d.A. merken op dat van een jaarrekening en jaarverslag die in een vreemde taal zijn opgesteld, bij het handelsregister een Nederlandse vertaling zal zijn vereist; zij vragen dit toe te lichten. De reden is dat indien stukken slechts voor een kleine kring van personen zijn bestemd, die vrij moeten zijn in de keuze van de taal. Het is echter wat veel

gevraagd van iemand die het handelsregister wil raadplegen, dat ook hij genoeg zou moeten nemen met stukken die bij voorbeeld in het Grieks of in het Japans zijn gesteld. Daarom wordt verschil gemaakt tussen stukken die worden gepubliceerd en stukken die daarvan zijn vrijgesteld. Deze laatste komen vooral voor bij kleine rechtspersonen.

Artikel 394 lid 1

In antwoord op een vraag van de leden van de fractie van de P.v.d.A. en het C.D.A. merk ik op dat de rechtspersoon verantwoordelijk is voor de jaarrekening zoals deze wordt opgesteld en neergelegd. Dat houdt verantwoordelijkheid voor de vertaling in. Kern van deze verantwoordelijkheid is dat de inhoud van beide jaarrekeningen nauwgezet overeenkomt. De accountant gaat af op de jaarrekening zelf, niet op een vertaling.

Artikel 394 lid 2

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en het C.D.A. vragen een toelichting op het zinsdeel: «behoeft de jaarrekening goedkeuring, dan loopt de termijn van de goedkeuring af». In structuurvennootschappen is het de raad van commissarissen die de jaarrekening vaststelt, waarna goedkeuring is vereist van de algemene vergadering. In het aangehaalde zinsdeel wordt bepaald dat in zo'n geval de jaarrekening moet worden neergelegd binnen acht dagen na de goedkeuring en niet reeds binnen acht dagen na de vaststelling.

Artikel 403

De leden van de P.v.d.A. bepleiten dat dochtermaatschappijen waarvan de financiële gegevens zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van het concern waartoe zij behoren, daarnaar verwijzen. Het ligt voor de hand dat dit al zal geschieden bij toepassing van artikel 404. Ter uitvoering van de zevende richtlijn zal de verplichting algemeen in de wet worden opgenomen.

Artikel II, artikel 76

1. De leden van de fractie van de P.v.d.A. merken op dat de begrippen dochtermaatschappij en groepsmaatschappij elkaar niet dekken. Inderdaad kan een groep, waartoe een dochtermaatschappij behoort, niet alleen haar eigen (klein-)dochtermaatschappijen omvatten, maar ook haar moedermaatschappij met alle andere dochter- en kleindochtermaatschappijen daarvan. Bovendien kunnen nog andere groepsmaatschappijen tot de economische eenheid behoren. De groepsjaarrekening betreft de financiële gegevens van de gehele groep. Dochtermaatschappijen die buiten de economische eenheid vallen, worden afzonderlijk verantwoord (zie de woorden «of afzonderlijk» in artikel 392 lid 1 onder h). Om deze reden acht ik de benaming «groepsjaarrekening» een juiste keuze. Dit woord is bovendien algemeen gangbaar.

2. Vervolgens stelden deze leden vragen over de uitkomst waartoe de hantering van het nieuwe begrip deelneming leidt in artikel 153 lid 2. Hun mening dat dochtermaatschappijen van een rechtspersoon waarin slechts de helft van de aandelen wordt gehouden, buiten beschouwing blijven, deel ik. De leden geven als voorbeeld een rechtspersoon C – of daarin voor 100% wordt deelgenomen is zonder belang – van een rechtspersoon B waarin rechtspersoon A voor 50% deelneemt. In dit voorbeeld, dat overigens in de praktijk vrij zeldzaam is, zijn A en C veelal geen groepsmaatschappij van elkaar. A hoeft C zelfs niet onder zijn deelnemingen te vermelden. Dat de band tussen A en C in de structuurregeling toch in alle gevallen zo sterk wordt geoordeeld dat C gelijk wordt gesteld met kleindochtermaatschappijen van A, heeft dan ook iets willekeurigs in gevallen waarin C geen

groepsmaatschappij van A is. Het is evenwel niet de bedoeling van dit wetsontwerp om in te grijpen in de structuurregeling. Toen, in de loop van de behandeling, in artikel 76 lid 5 het woord «middellijk» werd vervangen, is de nu gesignaleerde weerslag op de structuurregeling niet voorzien. Wetsontwerp 17 845, dat de structuurregeling verduidelijkt ten aanzien van dochtermaatschappijen die vennootschap onder firma of commanditaire vennootschap zijn, biedt een goede gelegenheid dit onbedoelde gevolg weg te nemen. Dank zij de termijn van drie jaar in artikel 154 lid 1 behoeft niet te worden gevreesd voor ongewenste gevolgen in de tijd tussen het van kracht worden van dit wetsontwerp en het herstel van dit onbedoelde gevolg.

Artikel 31a Wet op de ondernemingsraden

Dat in het gehele ontwerp een voorkeur wordt gegeven aan verstrekking van een groepsjaarrekening boven verstrekking van gegevens over individuele groepsmaatschappijen die daarvan deel uitmaken, komt hieruit voort dat, economisch gezien, de groepsmaatschappijen meestal niet functioneren als zelfstandige economische eenheden, maar als raderen in het grote geheel. Toerekening van financiële gegevens van dit geheel aan de onderdelen bevat een willekeurig element. Er ligt immers geen economische werkelijkheid aan ten grondslag. Men moet zich doorgaans behelpen met ruwe vuistregels. De door toerekening verkregen cijfers voor een onderdeel zullen dan sterk afhankelijk zijn van de inzichten van de opsteller en niet meer dan een schijn van houvast bieden. Deze redenen om groepsmaatschappijen vrij te stellen van het geven van weinig houvast biedende eigen cijfers, geldt voor de voorlichting aan aandeelhouders, aan publiek en aan de ondernemingsraad.

Daarom vereist artikel 3 lid 3 van het Besluit verstrekking financiële informatie aan ondernemingsraden in dit geval cijfers van de gehele bedrijfseconomische eenheid, als dat bevorderlijk is voor een goed inzicht. Voortaan krijgt de ondernemingsraad naast, onveranderd, de summiere jaarrekening van de eigen groepsmaatschappij, in plaats van de balans en staat van baten en lasten van de bedrijfseconomische eenheid waartoe zij behoort: de groepsjaarrekening van de groep waartoe zij behoort. Aan de groepsjaarrekening stelt het ontwerp hoge eisen. Daarnaast zal de ondernemingsraad geen behoefte meer hebben aan aanvullende gegevens waaruit hij een inzicht kan krijgen in het gezamenlijke resultaat van de groep (was art. 31a lid 2). Nieuw is dat de ondernemingsraad voortaan aanvullende gegevens krijgt waaruit hij een inzicht kan krijgen in de bijdrage van de eigen onderneming aan het gezamenlijke resultaat van de groep (art. 31a lid 4 nieuw). De nieuwe regeling maakt dan ook een beter inzicht mogelijk in de financiële positie van de eigen onderneming dan de huidige, waarin de samenhang tussen de gegevens over de bedrijfseconomische eenheid en over de gehele groep niet was gewaarborgd wanneer economische eenheid en groep niet samenvielen. Verre van een verzwakking brengt het ontwerp een verbetering van de positie van de ondernemingsraad.

Artikelen 372 en 377

Ook indien de wet een bepaalde post niet voor alle gevallen verlangt, zal iedere individuele rechtspersoon telkens moeten nagaan of het opvoeren van een post in zijn geval niet, toch moet geschieden om te voldoen aan het vereiste dat de jaarrekening een verantwoord oordeel moet mogelijk maken. In dit licht bezien is het niet bezwaarlijk om, bij twijfel over de noodzaak om als regel een bepaalde post te verlangen, van een uitdrukkelijke wetsbepaling af te zien. Voor beperking van het aantal vereiste gegevens pleit dat de wet al zo veel gegevens vraagt dat de rechtspersonen nu al moeite zullen hebben om, ter voldoening aan artikel 362, te vermijden dat de lezer van de jaarrekening door de bomen het bos niet meer ziet. Tot mijn voldoening getuigen ook de leden van de P.v.d.A.-fractie in hun eerste opmerking van aarzeling tegenover detaillering.

Van de zes posten die deze leden noemen, zal de post *tegoeden op bank- en girorekeningen* in de regel wel worden vereist krachtens het nog vast te stellen Koninklijke besluit modellen jaarrekening. De *voorzieningen op dubieuze debiteuren en op voorraden* zullen, indien van belang, krachtens artikel 374 lid 3 moeten worden opgegeven, voor zover dit niet overbodig is wegens een overeenkomstige afwaardering van de vorderingen en voorraden. De benaming reserve geldt hier als verwarringwekkende woordkeus.

Verliezen op voorraden en op vorderingen op handelsdebiteuren zullen, voor zover zij de gebruikelijke verliezen overtreffen, moeten worden vermeld ingevolge artikel 377 lid 3 onder i, zij het in de regel niet afzonderlijk. *Verliezen op vorderingen op «deelnemingen»* kunnen gevoeglijk met de verliezen op deelnemingen samen worden vermeld. Uit artikel 377 lid 3 onder n of lid 4 onder j, mede gelet op lid 5, en artikel 387 leden 3 en 5 volgt dat deze verliezen moeten blijven, eventueel samengevoegd met verliezen op effecten.

Handhaving

Extra werklast voor politie en justitie, waarnaar de leden van de fractie van de V.V.D. vragen, verwacht ik slechts in geringe mate. Tegenover een vermenigvuldiging van het aantal publikatieplichtige rechtspersonen staat immers, zoals uit mijn antwoorden 2 en 3 aan de leden van de fractie van het C.D.A. blijkt, een grote vereenvoudiging bij het vaststellen van overtreding.

Van artikel III verwacht ik geen extra werklast. Het artikel wijkt nauwelijks af van de bestaande regeling. De reikwijdte wordt evenmin groter.

Naast enige aanpassing van verwijzingen brengt artikel VII drie nieuwe overtredingen. Daarvan betreft artikel 362 lid 6 een verplichting die slechts in zeer uitzonderlijke gevallen ontstaat. De andere nieuwe overtredingen zijn het niet aanwijzen van een accountant en het verspreiden van een beknopte jaarrekening zonder de vermeldingen over accountantscontrole. Deze laatste bepaling wordt thans zonder wetsbepaling al op ruime schaal nageleefd onder aandrang van de accountants. Niets wettigt de verwachting dat men zich vaak zal onttrekken aan de plicht een accountant aan te wijzen. Artikel 393 lid 7 geeft aan belanghebbenden de bevoegdheid zich tot de rechter te wenden om een accountant te doen benoemen. Ingrijpen van de strafrechter zal daarom in de regel achterwege kunnen blijven.

De bemoeienis van het strafrechtelijke apparaat zal zich, evenals thans, niet uitstrekken tot de inhoud van jaarrekeningen maar, buiten gevallen waarin de inhoud een rol speelt in verband met andere misdrijven, beperkt blijven tot de vraag of stukken zijn opgesteld, overgelegd en bekendgemaakt die het uiterlijk hebben van de wettelijk vereiste stukken. Zorg voor openbaarmaking behoort niet tot de taak van de accountant. Wat de inhoud betreft blijft slechts strafbaar het niet voldoen aan aanwijzingen van de Ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam. Meer bemoeienis van deskundigen met de inhoud zou daarom niet kunnen leiden tot verlichting van de last van het strafrechtelijke apparaat. Integendeel, van het opleggen van de bijstand en het beperken van de groep deskundigen waaruit mag worden gekozen mag een grotere toeneming van de werklast van politie en justitie worden verwacht dan van alle voorschriften samen die het wetsontwerp nu bevat. In het bijzonder voor de tienduizenden kleine rechtspersonen die geen bedrijf uitoefenen zou het nut van die bijstand immers niet opwegen tegen de kosten, hetgeen een weerstand kan oproepen tegen goedschikse onderwerping aan deze last.

Nadere mededelingen over de uitwerking van de aanbevelingen van het rapport van de werkgroep-Maeijer zijn hiervoor gedaan in antwoord op vragen van C.D.A.-zijde.

De waardering van de leden van de fractie van D'66 voor het ontwerp verheugt mij. Naar invoering voor 1 januari 1984 streef ik krachtig.

Artikel 393 lid 6 beoogt, anders dan de leden van de fractie van D'66 kennelijk veronderstellen, de vaststelling van de jaarrekening slechts nietig te laten zijn, indien bij de vaststelling niet werd beseft dat er een accountantsverklaring had moeten zijn. In de voorbeelden die deze leden geven, ontbreekt dat besef niet en is de vaststelling dus geldig. Uit de verklaring omtrent het ontbreken van de accountantsverklaring zal ieder kunnen begrijpen hoe weinig houvast de jaarrekening biedt, bijvoorbeeld als grondslag voor het doen van uitkeringen. Tegen weigering om een accountant te benoemen geeft artikel 393 lid 7 een ander rechtsmiddel dan nietigheid van de vaststelling. Zulk een weigering is bovendien een economisch delict. Aldus beschouwd behoeft van dit geheel van regels geen rechtsonzekerheid te worden gevreesd.

De minister van Justitie,
F. Korthals Altes